

Ticari akademinin yeni yüzü: Ahtapot bağıllık

Mehmet Yumru¹

¹Prof. Dr., Özel Terapi Tıp Merkezi, Antalya, Türkiye
<https://orcid.org/0000-0002-2117-7775>

Akademik yayıncılıkta yazarın bağlı olduğu kurum, yazarın hakkında yayın yaptığı/yazdığı araştırmayı yürüttüğü yer, kurumdur. Araştırma makalelerinde yazar bağıllığı önemli bir unsurdur çünkü okuyuculara araştırmanın nerede yürütüldüğüne ilişkin yararlı bilgiler sunar. Yazarların birden fazla bağlı kurum belirtmesi giderek artmakta ve bu durum akademik dünyada “ahtapot bağıllık” kavramı ile ele alınmaktadır (1). Ahtapot bağıllık; bir yazarın birden fazla bağıllık içinde bulunduğunu belirttiği kurumlara makalesinde yer vermesidir.

Bir yazarın birden fazla bağıllığı olabilir ve şeffaflığın sağlanması için bunların hepsinin makalede listelenmesi gerekebilir. Bununla birlikte, bazı kılavuzlar veya dergi stili kılavuzları yazar başına bağlı kuruluş sayısını kısıtlayabilmektedir. Amerikan Psikoloji Birliği (APA) kılavuzu, yazar başına en fazla 2 bağlı kuruluş; Amerikan Tıp Birliği (AMA) kılavuzu ise yazı türüne göre değişmekle birlikte yazar başına en fazla 1 veya 2 bağlı kuruluş izin vermektedir. ScholarOne veya Editorial Manager gibi bazı dergi gönderim sistemleri, yazar başına yalnızca bir bağlı kuruluşun eklenmesine izin verir. Amerikan Psikoloji Derneği Yayın El Kitabı, yalnızca çalışmaya önemli katkılarda bulunan kuruluşların dahil edilmesi gerektiğini söylüyor (2).

Ne COPE (Yayın Etiği Komitesi) ne de ICMJE (Uluslararası Tıp Dergisi Editörleri Komitesi), yazar ilişkilerinin raporlanması konusunda özel öneriler sunmamıştır.

Üniversite sıralama sistemleri, yayımla ya da yok ol

ilkesi ile dünya çapındaki üniversiteleri ve araştırmacıları, etik ve bilimsel içeriğe odaklanmayan araştırma üretkenliklerini ve yayın çıktılarını artırmaya yönlendiriyor. Yazarların yalnızca yürütülen araştırmaya ve yayımlanan makaleye önemli ölçüde katkıda bulunan üniversitelere olan bağlantıları dahil etmeleri beklenmelidir. Ancak yazarlar ve üniversiteler ticarileşen akademi dünyasında en üstte yer almak ve daha fazla ticari kar elde etmek yolunu tercih edebiliyorlar. Kurumlar, yazarlara mali ve/veya teknik destek sunmakta ve bu yazarların katkıları da ulusal ve uluslararası düzeyde üretkenlik, etki, görünürlük ve saygınlık göstergesi olarak kullanılmaktadır. Günümüzde yazar bağıllıkları konusunda düzenli bir kontrol de maalesef yoktur. Bazı kurumlar, ücret teklif ederek, diğer üniversitelerin çabalarından kaynaklanmış olabilecek yazılara kendi adlarına ekleyerek bir şekilde emeklerini 'satın alma' eğiliminde olabilmektedir. Bilindiği üzere birçok ülke üniversitelere yayınladıkları yüksek etkili makalelerin sayısına göre kamu fonu sağlamaktadır. Bu sayede yanlış tanıtılan bağıllıklar, başkalarının emekleri üzerinden üniversitelere fayda sağlamaktadır.

Bağıllıklar, işe alımlarını ve gelirlerini artırmak için sıralamalara güvenen üniversiteler için önemlidir. Üniversitelerin, yazarlardan kendilerini bir kuruluş olarak dahil etmelerini talep etmeleri, üretkenlik göstergelerini artırmanın bir yoludur. Ancak bu durum, çalışmanın nerede yapıldığını veya sorumluluğun nerede olduğunu doğru bir şekilde temsil etmiyorsa, bu bir armağan kurumsal yazarlık durumu haline gelmektedir.

DOI: 10.5505/kpd.2024.52460

Cite this article as: Yumru M. The new face of commercial academia: Octopus affiliation. Turkish J Clin Psych 2024; 27: 99-100

The arrival date of article:23.03.2024, Acceptance date publication: 24.03.2024

Turkish J Clinical Psychiatry 2024;27:99-100

Ahtapot bağıllığının ticari akademide yazarlar yönünden etkilerine bakılacak olursa, yazarları daha fazla mali destek almak adına araştırmayı yürüttüğü kurum dışında kurum ya da kurumları beyan etmeye yönlendirmektedir. Bu durum yazarları ticari akademik sisteminin işleyişine ayak uydurmaya ve ücretli makale yayınlama konusunda da normalizasyonla birlikte aynı zamanda teşvik etmeye yönlendirmektedir. Ücretli makale yayınlamanın dergilerin mali yükünü azaltmak ve finansal destek sağlamanın ötesinde büyük bir ticari ağın bir parçası olduğu bilinmelidir.

2016 yılında Scopus indeksli makaleler üzerinde yürütülen bir çalışmada; en az birinin Şili'deki bir üniversiteyle olmak üzere birden fazla kurumsal bağlantısı olduğunu bildiren tüm yazarlar araştırılmıştır. Birden fazla bağlantısı olan 4.961 yazar kaydından, kurumsal web sitelerini kontrol edilerek Şili üniversitesine olan bağlantıların %38'inin doğrulanmadığı saptanmıştır. Kâr amacı güden özel üniversitelerde; kâr amacı gütmeyen üniversiteler (%28) ve devlet üniversitelerine (%26) kıyasla, potansiyel olarak yanlış beyan edilen yazar bağlantılarının (%40) daha büyük bir orana sahip olduğu görülmüştür (3). Yakın zamanda yapılan bir araştırmada, üç makaleden birinin birden fazla bağlantılı yazara sahip olmasıyla, dergi

yayınlarda birden fazla bağlantı vermenin arttığı gösterilmiştir (4).

Neler yapılabilir sorgularken daha önce belirttiğimiz gibi; akademik yayıncılığı büyük ticari yayınevlerinin tekelinden çıkarmak, aracı danışman firmaların yüksek ticari beklentilerinin olduğu kalemlerin kurul üyelerinin emeği ile karşılanabilmesini sağlamak, araştırmacıların ticari yayınevleri ve dergileri tercih etmemeleri, kurul üyeleri ve hakemlerin akademik hevesini ve işbirliğini artıracak projeler ve ticari amacı olmayan/finanse edilebilir kamu ya da dernek yayıncılığını teşvik yapılabilecek en önemli adımlar olarak görülmektedir (5). Ayrıca COPE veya ICMJE gibi uluslararası tarafsız organlar da ahtapot yazarlık konusunu ivedilikle ele almalı, yazar bağıllıklarının uygun ve etik olarak raporlanmasıyla ilgili kılavuz belgeler oluşturmak için harekete geçmelidir.

Yazışma Adresi: Prof. Dr., Mehmet Yumru, Özel Terapi Tıp Merkezi, Antalya, Türkiye drmehmetyumru@yahoo.com

KAYNAKLAR

1. Moustafa K. Octopus affiliations. *Scientometrics* 2020; 124: 2733–2735. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03600-8>.
2. American Psychological Association. (2020). *Publication manual of the American Psychological Association (7th ed.)*. <https://doi.org/10.1037/0000165-000>
3. Vivienne C. Bachelet .What's in a name? How false author affiliations are damaging academic research.
4. Hottenrott H, Rose ME, Lawson C. The rise of multiple institutional affiliations in academia. *J Assoc Inf Sci Technol*. 2021; 72: 1039–1058. <https://doi.org/10.1002/asi.24472>
5. Yumru M. Yayıncılığın arka planı: Etik mümkün mü? *Klinik Psikiyatri* 2020; 23 (4): 390-391.